

2.
QVAESTIONEM:
AN SYMPTOMATA
PER CAUSSAS NON EXPLICATA
POSSINT VERA ESSE PROGNOSTICA
MORBORVM SIGNA?

DEO OPTIMO MAXIMO AVSPICE

ET

SVFFRAGANTE GRATIOSO MEDICORVM ORDINE
P R A E S I D E

VIRO ILLVSTRI, EXCELLENTISSIMO ET EXPERIENTISSIMO
D. ANDREA ELIA BÜCHNERO

SACRI ROMANI IMPERII NOBILI,
POTENTISSIMI PRVSSIAE REGIS A CONSILIIIS INTIMIS,
MEDICINAE ET PHILOSOPHIAE NATVRAE PROFESS. PVBL. ORDINARIO,
FACVLTATIS MEDICAE SENIORE ET H. T. DECANO SPECTATISSIMO,
REGIORVM ALVMNORVM EPHORO,
IMPERIALIS ACADEMIAE NATVRAE CVRIOSORVM PRAESIDE,
ET REGIARVM SOCIETAT. SCIENTIAR. ANGLICAN. BEROLINENS.
ET MONSPELIENS. SODALI,

AD SVMMOS IN ARTE MEDICA HONORES
CAPESSENDOS

IN ALMA REGIA FRIDERICIANA

D. XIV. IVLII A. R. S. MDCCCXLIV.

H. L. Q. C.

PVBELICE VENTILANDAM PROPONIT

A V C T O R

ERDMANN DANIEL KLVGE
TREMONIENSIS.

HALAE MAGDEB. LITTERIS IO. CHRISTIANI HENDEL.

AN SYMPTOMATA
PER CAUSAS NON EXPLICITATA
POSSINT VERA ESSE PROGNOSTICA
MORBORVM SIGNA

DEO OPTIMO MAXIMO ASSISTENTE
SVPTERAGANTE GRATIOSO AN DIGNORVM ORDINE
P R A E S I D E
VRO HVVSRE EXCELLENSSIMO ET EXTERNISSIMO
D. ANDREA ELIA BUCHNERO
SACRI ROMANI IMPERII NOBILIS
POTENTISSIMI PRVSSIAE REGIS A CONSILII INTIMS
MEDICINAE ET PHISIOLOGIAE NATVRALES DOCTORS VNIUS ORDINARIO
FACVLTATIS MEDICAE VNIUS ET VNIUS DECANO REPTISSIMO
RECTORI VNIUS VNIUS
IMPERIALIS ACADEMIAE VNIUS VNIUS VNIUS VNIUS
ET VNIUS SOCIETATIS VNIUS VNIUS VNIUS VNIUS
ET VNIUS VNIUS VNIUS VNIUS

AD SVMMOS IN ARTE MEDICAE HONORES
IN ALMA REGIA BVRGERIANA
D. XIV. IULII. A. M. DCCLXXIV.
ERDMANN DANIEL KEVGE

VIRO MAGNIFICO
SYMME VENERABILI, EXCELLENTISSIMO,
DOCTISSIMO
DOMINO
IOANNI DANIEL KLYGE

'SS. THEOLOGIAE DOCTORI,
SERENISSIMO ANHALTINORVM PRINCIPI A CONSILII
RES SYNEODII SACRI ET ECCLESIARVM DIRIGENTIBVS,
SACRORVM AVLICORVM ANTISTITI PRIMARIO,
ECCLESIARVM ET SCHOLARVM
SERVESTANARVM EPHORO,
ET PASTORI AD D. BARTHOLOMAEI FACVNDISSIMO,
THEOLOGO DE REPUBBLICA SANCTIORI
MERITISSIMO ET VITAE INNOCENTISSIMAE,
PRVDENTIAE SINGVLARIS
COPIOSISSIMAEQVE ERVDITIONIS LAVDE
CVMVLATISSIMO,

PARENTI OMNI PIETATE
ATQVE
OBSEQVIO VENERANDO,

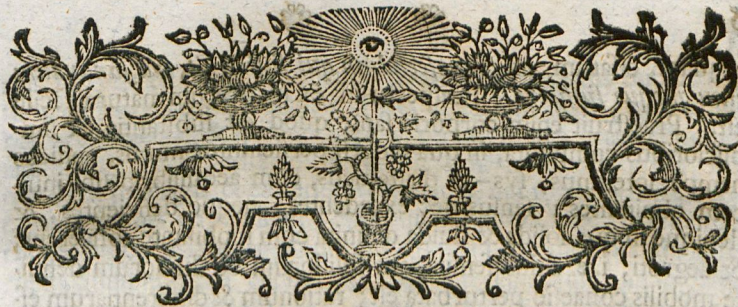
SI QUID
VENERANDE PARENS,
EX STVDIIS MEIS EMOLVMENTI IN AEGROS,
INQVE REM PVBLICAM REDVNDaverit,

ID OMNE TIBI
VITAE FORTVNAEQVE MEAE AVCTORI
DEBEO;

TIBI IGITVR HOC SPECIMEN,
PIETATIS ATQVE OBSEQVII TESTEM,
SACRVM VOLVI,

VENERANDE PARENS

OBSEQVIOSISSIMVS TVVS FILIVS,
ERDMANN DANIEL KLVGE.

§. I.

Instituti ratio.

Si qua res est, quae Medico, artem facienti, maiorem certioreque conciliet famam, & ex qua magis elucescat ac perspici possit, recta an agat ratione, nec ne; omni dubitatione maior est ratiocinatio, ex signis variis diagnosticis, interdum quoque ex anamnesticis, de statu morbi futuro, eiusque vel in sanitatem, vel in obitum, aliumve morbum mutatione, hoc est, *praedictio in morbis*. Qui enim ita praedicere valet, ut experientia & exitus acta dictaque confirmet ac probent, opinionem facile iniicit mortalibus, illum mutationes, in corpore humano aegroti obuinentes, atque iuuantium nocentiumque restum vsum probe intelligere ac scire, & sic facili cum successu rem suam gesturum. Minime alienum id est a veritate iudicium, cui insuper accedit Medicorum facile principis, HIPPOCRATIS

inquam, effatum, ad cognoscendum qui suffecerit, ad sanandum eum quoque sufficere. Perſpectu id ex ipsa rerum natura facile est. Praestruit enim corporis sani, quod est substantia ex simplicioribus composita, in qua diuersi perficiuntur motus, tonicus nempe, intestinus, sys- & diastalticus, cum aequilibrio sibi inuicem obnitentes; sensus nec excedentes, neque deficientes, & denique in qua solida & fluida definita cum mobilitate cohaerent; & aegroti, i. e. cuius sensus, aut solidorum & fluidorum definite mobilis cohaesio perturbata est; rationum & differentiarum essentialium; in morbis perpetui & immutabilis, & quidem ex certis atque immotis principiis hausti atque deriuati; morbi effectuum, an salutare, aut perniciosi; causarum morbi ex ipsa rerum natura ortam notitiam; rerum sex non-naturalium atque medicinalium veri ac recti vsus, qui ex earum indole, viribus infitis & relatione erga viuum humanum corpus enascitur, scientiam sedulo acquisitam perspectamque habere. Quocumque igitur in Medico omnia haec, & in vniuersum & speciatim spectata, coniuncta deprehenduntur, de eo nullus sane rerum gnarus asserere dubitabit, talem esse ac fore, qui motus salutare neuitquam impediatur aut intercipiatur, misereque aegros excruciet, sed potius auxiliorum, quae dicuntur pharmaceutica, & quidem exquisitissimorum, opportuna ac tempestiua applicatione naturae vires & motus contra morbi vires a vi vitae excitatas conferuet, & vacillantes ac debiles sapienter resarciat, id est, qui ad sanandum sufficiat. In aegrotos nec minus ex tali tantaque eruditione insignia redundant emolumenta. Confidunt magis magisque medenti, obediunt praeceptis medicis, & sic citius ac tutius pristinum consequuntur statum, valetudinem nempe, quae ille dicitur status, ubi actiones corpori viuo humano conuenientes cum oblectamento, facilitate atque constantia peraguntur. Qua vero ratione praefagium in morbis famae est conditor, eadem nec minus

❁ ❁ 7

nus Lydius est lapis, an scientiis salutaribus imbutus tinctusque sit artem exercens Medicus? Patet id ex iam dictis, quia cuilibet praesagienti, & quidem vere ac certe, fontes praedictionum rite intelligere ac perspicere incumbit. Alias enim loquitur, aut non vera praesagit, & experientia & exitus, nisi forte fortuna, neutriquam semper respondent. Sed omnino ardua haec res est, multisque difficultatibus interclusum negotium, attamen praestantissimum, quod nobilitat, ceteris omnibus antecellit, iudicium inquam de exitu morbi. Serio haec, atque animo placido mecum saepe reputans, factum, ut, cum de Specimine quodam inaugurali cogitarem, talem eligerem elaborandam propositionem, quae ad Semiologiam spectaret, & mihi, curam aegrorum suscipienti, utilitatem atque fructus asferre posset, nimirum, *quod symptomata per causas non explicata, minime esse possint vera signa prognostica.* Ingenium iudiciumque pro virili nostra atque imbecillitate virium, dira imprimis morborum caterua, aduersaque fortuna, per aliquot, praesertim praecedentes binos annos, labefactarum, ita exercebimus, ut ea praemittamus atque illustremus, ex quibus, tanquam ex principiis, nexu legitimo veritatem argumenti eruere atque comprobare licebit.

§. II.

Symptomatis, & Symptomatis symptomatum notio suppedatur.

Effectus, ex causa morbosa agente, in corpore humano viuo posita, derivatus, morbi nomine venit. Id vero quod efficitur, vel in defectu, vel excessu virium quarundam, non modo solidorum & fluidorum, verum etiam earum, quae in particulis, solida & fluida componentibus, latent, nimirum quae mouent, sensum faciunt, & calorem naturalem producant & conseruant, persistit, ita tamen, ut effectus tali se manifestet impetu atque vehementia, ut actiones ipsae vel vitales, ceu solidorum

rum & fluidorum, simul & cum aequilibrio sibi inuicem obniterentes, vel naturales, ceu solidorum & fluidorum, ita vt actio fluidorum solidorum superet actionem, vel animales, ceu vbi actio solidorum maior actione fluidorum, inde laedantur. Quod idem est, quod celeberr. de GORTER *), morbum describens, ita proponit: *Quoties in homine corporis & animae functiones omnes peragi nequeunt cum tanta constantia, vigore & sine molestia, vt in sano corpore fieri consuevit, morbus adest.* Actiones vero a praeternaturali illa constitutione laesae, morbi sunt effectus, quos *symptomatum* nomine insignire solent Medici. Alia si symptomata haec producant symptomata, tunc *symptomata* dicuntur *symptomatum*; hoc est, morbi effectus est vel primarius, vel secundarius; ille symptomata, hic symptomata symptomatis appellatur. Celeberr. de GORTER scribit **): *Quae immediate ex morbi causa, aut mediate, quia haeret in corpore viuente, producuntur, illa dicuntur morbi effectus.* Descriptio haec obscurum quid & nobis contrarium prae se ferre videtur. Quae enim ex ipsa causa producuntur, morbus est, & quae a morbo proficiscuntur, morbi effectus, siue symptomata sunt. Potest tamen illa definitio ex principiis philosophicis defendi, secundum quae, causa causae quoque causa est causati. Sensibus itaque perceptus, ex defectu vel excessu motus tonici, vel intestini, vel sys- & diastaltici enatus effectus primarius, est symptoma; secundarius autem symptoma symptomatis. Sic deprauata, in litterarum studiis acriter deditis, digestio, est symptoma morbi seu debilitatis neruorum, & inde orta humorum corruptio, symptoma symptomatis. Redundans in ictero ad sanguinem bilis, est symptoma morbi, qui est obstructio hepatis, vel ab infarctu, vel a spasmo orta, cuius vero inde pro-

*) vid. Med. Compend. Part. II. in limine.

**) vid. Prax. Med. Tom. I. p. 6. n. IX.

❁ ❁ 9

ductus color flauus, flatus & borborygmi, symptomata sunt symptomatum.

§. III.

Symptoma morbosum & criticum definiuntur.

Quemadmodum vero corpus humanum, praestantissimum omnipotentiae atque sapientiae diuinae artificium, ita instructum est, vt sibi infensum auerferetur, & contra sui destructionem molliatur; hinc series effectuum a prioribus toto coelo diuersa in censum venit. Collectio enim virium actiuarum & vitalium varia, & definita earum qualitas, quantitas & dimensio, quam *naturam* appellant, perpetuo agit in infensum & destruens, siue in vim morbi, ita, vt excitet motus, istam mutandi, separandi & expellendi. Tales a vi vitae contra vim morbi excitati & producti effectus, *symptomata critica* nuncupantur, aut, si mauis, *coctionem*, i. e. mobilitatem materiae peccantis & separationem boni a malo, & *crisin*, i. e. excretionem materiae coctae, & solutionem morbi adiuuantia, & facientia. Dantur itaque *symptomata* vel *morbosa*, vel *critica*. Illa, vi vitae aduersaria, *perniciosa*, haec, vi morbi opposita, *salutaria* audiunt. Ponamus, humorum immobilitate a viscido morbo laborantem febre affici; febris erit symptoma criticum. Lentor enim viscidus requirit motus, quorum ope resoluatur ac mobilis reddi queat, motum nempe progressuum & intestinum auctum. Id efficit excessus mobilium, qui febris essentiam constituit. Porro sistamus nobis hominem, qui, maiorem postquam aliquam dosim anodynini illius notissimi, Opii, ingererit, somno correptus humi prostratus iacet, cuius omnis corporis superficies temporis aliquod post interuallum transpiratione largiore madesceret, qui lotium infusus mitteret; erunt sudor & lotium effectus salutare. Anodynorum namque virtus in eo consistit, quod inspissent maxime agiles & mobiles sanguinis

nis & humorum partes, simulque resolvant, & inprimis nervorum actionem infringant ac obtundant. Excretionis autem percutem primaria causa est motus intestinalis, a maxime agilibus sanguinis partibus dependens. Excretionem lotii nervi potissimum, ut viscera vropoea satis superque monstrant, perficiunt. Sequitur itaque, excretionem recensitas, ut Opii morbosae contrarias, ostendere actiones & motus. Critica hinc sistunt symptomata, & somnus ac stupor, quia a virtute Opii narcotica laedente proveniunt, symptomata perniciose, i. e. morbose.

§. IV.

Causa quid sit, explicatur.

At enim vero sine causa quadam agente nullus effectus nec cogitari, neque esse potest. Incumbit igitur nostrae diligentiae, symptomatum, pro instituti ratione, breviter suppeditata atque exemplis illustrata notione, ad *causarum* contemplationem transgredi, & quidem a primis ordiri, i. e. a virtutibus. *Virtus* est potentia nitendi, siue cum substantia quadam connexa possibilitas alius entis, qua substantiae quid inhaeret, per quod ens existit, aut existere potest. Hinc virtus est vel potentialis, quae possibilitatem dat, vel actualis, quae actu praestat, quod per illam fieri potest, ita tamen, ut nec una vel altera id efficiat, sed combinatae. Potentiales vero, etsi combinentur, tamen neutquam actu agere valent, nisi accedat quid, quod vitam largiatur, i. e. actualis virtus. Combinatae variae varia ratione virtutes primam causae notionem suppeditant. In omni enim ente reali physico, quatenus sensibus obuium, quamvis subtiliter diuisum sit, compositum quid obseruare licet. Compositum vero oritur, quando diuersarum miscelarum vires in se inuicem nituntur, sese ingrediuntur & connectunt, ita quidem, ut alterius miscelae haereant in alterius interstitiis. Ex his sequitur: vbi variae

riae

riae miscelae connectuntur, ibi varii nifus, & vbi varii nifus, ibi
 variae nitendi potentiae sint neceffe esse, & inde sine combinatio-
 ne plurium virtutum actualium cauffam mente concipi neuti-
 quam posse, ficque virtutes primam cauffae praebere origi-
 nem. Cauffa vero in vniuerfum dicitur omne id, quod alicui
 enti per se dat existentiam vel possibilitatem. Nam omne ens
 quod existit, & antea non erat, a vi quadam agente originem
 ducit *). Vis agens cauffa est existentiae huius entis, ita qui-
 dem, vt ens neque pars, neque inhaerens quid, vel determina-
 tio fit a vi agente, aut simultaneum cum vi agente, sed tantum
 dependeat a vi agente existentia entis. Omne enim quod aliud
 producit, pars eius esse minime potest. Productum est ens, &
 producens cauffa agens. Ergo &c. Inhaerens dicitur vbique
 perpetuum & essentiale quid. Id vero quod producit, qua
 tale, ab alia cauffa existentiam ducere potuiffet, quia vnus effe-
 ctus plures dantur & esse possunt cauffae. Effectus, qua effectus,
 quoque neutiquam inuoluit inhaesionem, quia & adesse potest
 cauffa agens & tamen effectus deesse, ob impedimenta actioni
 fructa. Porro cauffa perit, effectus durat. Inhaerens autem,
 vt essentiale, desinit esse, quando id, cuius essentiale erat, desi-
 deratur. Ergo &c. Determinationem cauffae agentis, effectum
 dicere quoque non possumus. Nam determinatio est entis pos-
 sibilis existendi modus, disiunctiue ei necessarius. Cauffa vero
 potest adesse, & tamen effectus deesse. Tandem neque simul-
 taneum esse potest, quia est id, quod a cauffa producit. Vt
 vero duplex erat virtus, ita & cauffa vel potentialis est, vel acti-
 ua. Potentialis dicitur, quae aliquid ex parte producit, aut po-
 tius, quae non nisi accedente alia, quae actiuitatem illi largitur,
 effectum creare valer. Actiua vero, quae per se enti dat esse,

B 2

ex

*) Vid. Summe reuerend. D. C. A. CRVSII, Praeceptoris reuerenter co-
 lendi, Metaphyl. §. 35. seq.

ex qua intelligi queat, quod quid, & quale sit, atque necessaria existentia sufficienter demonstrari. Sic motus illius laticis purpurei, sanguinis inquam, circulatorius, est effectus, qui a causa agente, in sanguine, corde & vasorum systemate delitescente, producit, nempe a viribus solidorum & fluidorum actiuis, per tertium, ex duobus simul natum, connexis & cum aequilibrio sibi obtinentibus. Ratio enim huius motus, in circulum abeuntis, istis causis sufficienter reddi, & modus atque existentia ostendi potest *). Quas vero causas ex miscelis recensere nimis prolixum foret. Quare ad magis definitas causarum notiones, nimirum morbosarum in vniuersum illustrandas progrediamur.

§. V.

Causae morbosae notio exhibetur.

Immutabile & perpetuum causae morbosae, in corpore humano viuo, in virium quarundam defectu persistit. Quando enim materia quaedam procreanda est, quae motibus & visibus sanis, i. e. temperatis, aequabilibus & satis validis, insensa est; tunc quaedam vires, quae tales visus & motus, nempe sanos, perficiunt, deficient necesse est. Verum hoc esse exinde apparet, quia alias id, quod in talem nocuam materiam mutatur, certo mutationem vitae sanae continientem subiret. Viribus validis immobile semper ac alienum separatur & apta per colatoria eliminatur, antequam peccantem materiam constituere valeat. Hinc sequitur, materiam peccantem nullam oriri posse, nisi huic oppositae vires labefactatae. Quod oculis vsurpare possumus in robustis ac firma valetudine conspicuis. Tales enim inge-

*) Vid. Cel. RIDIGERI, Praeceptoris reuerenter pieque colendi, Program. de magno & necessario Chemiae vniuersalis in Physiologia vsu. Lips. MDCCLXII.

ingerunt multa, & patiuntur multa, absque noxa quadam, quibus e contrario debiliores, h. e. virium quarundam imbecillitate atque penuria iam laborantes, laeduntur, & causae morborum generantur. Cardo in eo vertitur, quod in robustis tanta sit virium collectio, & quidem insigni copia ad minimas moleculas materiae, quae haud facile separari ac destrui potest, facta: quae inde valet nociuum mutare atque expellere. Vbi enim semen non potest radicare, crescere non potest. Defectus itaque virium quarundam primum est & perpetuum causae morbosae. Quod exemplo clarius fiet. Siccitas faucium est effectus materiae peccantis, nimirum muriaticae falsae & spirituosae acrimoniae in lymphaticis humoribus praesentis. Causa prima est labes neruorum, imprimis cerebralium. Nam vires neruorum, pro ratione diuersa, diuersas acrimonias mutant, dum cogunt, & accedentes quoque expellunt. Id quod ex doctrina physiologica, de neruorum & eorum fluidi vera indole, ac simul ex principiis chemicis, de natura ac origine acrimoniarum, apparet, luculenterque monstrari potest. Quocumque vero in corpore acrimoniae oriuntur & crescunt, in illo vires neruorum vt desint, necesse est. Sed & illud dicitur causa morbofa, quod talem defectum inducit, vel ex eadem originem ducit, quod est materia peccans. In perscrutandis diiudicandisque ergo cauiss morborum ad duo momenta semper respiciendum, nimirum ad defectum virium & materiam peccantem, i. e. ad causam proximam negatiuam & positiuam.

§. VI.

Causa est vel simplex, vel composita.

Natura atque indole causae morbosae breuiter & pro virium modulo explicata, diuisiones eius in vniuersum pertractandae iam sunt, ita tamen, vt primarias tantum attingamus.

Diuiditur vero caussa morbosa in simplicem & compositam. Simplex dicitur, quae materiam solidorum & fluidorum primam, vel, ut ita dicere liceat, chaoticam, siue STAHLII viscidum pingue, aut, si mauis, primas mixtiones minus compositas afficere valet, ideoque magis subtilis, penetrabilis a materia copiosa separata, magisque libera vel actiua est caussa. Composita vero, quae ex pluribus mixtionibus conflata est, & hinc compositas corporis partes, i. e. fibram, humores, cer. laedit. Quod enim in materiam sic dictam niti & agere debet, huic simile, i. e. materia sit, necesse est (per princip. chem.). Ratio alias reddi non possit, quare corpora haec nitantur in alia, & alia minime, & quare his cohaereant, alia respuant. Obiici quidem varia possunt, quae tamen propositionis veritatem magis confirmant, quam destruunt. Dicunt enim, imaginatio vomitum ciere, aluumque leuare valet. At enim vero nulla potest esse repraesentatio, si ens spontaneum ei repraesentatae consciuum sit, nisi materia quaedam in originibus neruorum nitatur agatque. Nil potest appetere, nil mens auersari, sine mutatione in nisu sanguinis, substantiam corticalem cerebri transeuntis, & quidem ob arctissimum machinae viae cum ente spontaneo commercium, quod *influxus physici* nomine Philosophi insignant. Nisum huius sanguinis, nempe substantiae corticalis cerebri & originum neruorum, mutat nauseosi repraesentatio. Id sine pressione ac communicatione nisu, & hinc sine motu esse neutiquam potest. Motus vbique est aequalis nisu atque repraesentationi. Quando itaque nauseosi cuiusdam, v. c. pulueris rhabarbari, repraesentatio, & cum hac coniunctus nisus ac motus sanguinis substantiae corticalis & originum neruorum, communicatur pari vago, quod est neruorum cerebralium octatum par, ex corporibus cerebelli oliuaribus originem ducens, & quod mox post egressum ex cranio per foramen sic dictum iugu-

iugulare cum nervo spinali & intercostali nequitur, in suo tractu, per collum ac thoracem, linguae, laryngi, pulmonibus, cordi, pericardio, pharyngi, diaphragmati, cet. ramos ac plexus largitur, & imprimis stomachicos nervos, nempe finistrum, dextrum, & plexum coronario-stomachicum, ac reliquorum infimi ventris viscerum plexus format; huic inquam pari quando communicatur talis nifus ac motus, aequalis euadit, nimirum contrahuntur fibrae ventriculi circulares, quae actione sua ingesta fursum expellunt, i. e. vomitus oritur, tandemque fibrae longitudinales, quae excretionem deorsum faciunt, & inde alius leuatur. Porro causa est vel interna, vel externa. Illa dicitur, quae cum viribus corporis cohaeret, ita ut nifibus vel motibus corporis infit, vel ipsa sit corporis virtus ac materia, quae sensus & motus temperatos, & cohaesionem cum definita mobilitate sic mutat, ut insufficienter perficiantur, aut re ipsa interceptantur. Externa vero, quae ad corporis essentiam minime pertinet, quae actu effectum non producit, cum corpore quidem cohaeret, at non cum viribus, & quae morbum possibilem reddit. Sic coelum aestuans & humidum, obesis infensum, causam sistit externam. Quatenus enim dilatatis iam respirationis organis applicatur, transitum sanguinis magis magisque per pulmones impedit. Oritur inde anxia respiratio. Defectus circulationis sanguinis per encephalum, qui pressionem originum neruorum & inde abolitionem sensus ac motus, seu apoplexiam inducere valet, causa est interna.

§. VII.

*Causa morbosa est vel praedisponens, vel occasionalis,
 vel proxima, vel sufficiens.*

Regredimur iam ad essentiam causae morbosae & inde alia causarum genera deducimus. Defectus virium quarundam, qui

qui tamen non sufficit ad effectum sensibus obuium producendum, *dispositionis morbosae*, seu *causae praedisponentis* nomine insignitur. Possibilitatem haec largitur, nec vero, nisi accedente quae illam augere valet, morbi existentiam. Ipse defectus latet vel in solidis, vel fluidis, vel particulis solida & fluida componentibus, & omnibus, vt ita dicam, hominibus est proprius, varia tamen ratione, proportione, ac dimensioneprehenditur. Temperamenta diuersa atque idiosyncrasiae inde definiuntur. Est itaque causa praedisponens, in corpore haerens, plerumque latens causa, sola non inferens morbum, sine qua tamen alia accedens causa morbum producere haud valet, siue, quae morbos facile possibiles reddit. Accedens causa, quae dispositionem morbosam auget, *occasionalis* appellatur. Originem ducit a rebus sex non-naturalibus, nempe, aëre, cibo & potu, motu & quiete, somno & vigiliis, exercitiis & reuerentis, atque animi pathematibus, & externe applicatur corpori. Praedisponens denique causa, ab occasionalibus viribus suis causalibus aucta, *proximae causae* notionem sinit, quae essentiam morbi creat, attamen effectum euidens non producit, nisi accedente remota. Hinc causa proxima, iuncta cum remota, sufficientem morbi praebet causam, quae effectum euidens sensibus obuium reddit. Quapropter concursus causarum in omni morbo necessarius est. Certa enim requiritur magnitudo, certaue quantitas, ad effectum in sensus cadentem, id quod sine concursu plurium causarum fieri posse, nemo est qui credat. Concurrentibus pluribus causis, nimirum praedisponente & occasionalibus, insignis virium inducitur defectus, vel excessus nitentium in actione sua. Actiones inde oriuntur laesae, siue morbus generatur. Id itaque, quod immediate producit, est causa proxima siue sufficiens. Dicunt quidem nonnulli: causa proxima est idem illud ens cum morbo.

bo. Veritati hoc minime est consentaneum. Morbus enim est effectus ex causa proxima immediate primus. Causam vero & effectum vnum idemque nuncupare, inuoluit contradictionem. Sit stasis humorum in pulmonibus in homine cholericus morbus. Hic, pulmonibus vehementer commotis, subitaneum patitur refrigerium. Resistunt valide pulmones, ob essentiam huius temperamenti in actione ac reactione solidorum ac fluidorum forti positam. Refrigerium auget actionem atque reactionem. Hinc dissipatio liquidissimarum & maxime agilium humorum partium euenit, & inde stasis est necessaria. Temperies cholericus est praedisponens causa, vires huius augens; occasionalis, est refrigerium subitaneum, pulmonibus applicatum. Ex tali causarum combinatione nata partium liquidissimarum & maxime agilium, quae insunt humoribus & illis fluidam indolem atque mobilitatem largiuntur, dissipatio, causam sistit proximam.

§. VIII.

Causa explicata quid sit, ostenditur.

Quemadmodum vero cognitio causarum sine earum explicatione insufficiens est ad certum exinde formandum iudicium; quid *causa explicata* sit, breuiter iam commonstrabimus. Ardua omnino haec res est, & nisi sensuum internorum longum protracta in tempus actione acquirenda. Quam ob rem, pro virium nostrarum modulo, praegustum huius rei tantum suppeditabimus. Causas explicare nil aliud est, quam miscelas, quae defectum virium & modum, quo inducunt, atque miscelas, in quibus virium latet defectus, recte definire. Praestruit hoc, nosse generationem mixtorum, eorum in diuersis diuersam proportionem, nisus ac dimensionem virium. Acquiratur vero talis cognitio, solutione corporum, combinatione co-

C

rum,

rum, & applicatione corporum ad corpora sedulo diligenterque instituta. Satis superque id doctrina de corporis humani natura, quatenus sani, siue Physiologia, quae sine chemico-physica cognitione insufficientis ac imperfecta manet, comprobatur *). Exemplo res clarior fiet. Ponamus, materiam peccantem consistere in acida acrimonia primarum viarum. Acidum mutatur a mixtione, quae dispositionem ad putredinem, & ipsam illam efficit. Hinc causa acidi peccantis est deficiens dispositio ad putredinem. Dispositionis vero ad putredinem causa est alcali volatile oleosum, secundum principia & experimenta chemica. Hae miscelae latent in liquore gastrico, qui in minimis ventriculi arteriis ex liquidissimis cruoris partibus secernitur, & per fluidum nervi intercostalis & paris vagi elaboratur; & in bile, quae est humor acris calefescens, volatilis, oleosus, terrestris, lympham destitutus, ex sanguine, per venam portarum reduce, separatus & praeparatus. His miscelis in corpore animali viuo acidum mutatur in acidum animale, quod facile putrescit, & cui inde alcali oleosum essentiale est. Acre in assumtis a visco ventriculi & intestinorum temperatam nanciscitur indolem. Hinc, vi oppositorum, secretio viscosi impedita fomes est ortae in primis viis acrimoniae. Acre, larga copia cum acido iunctum, acrimoniam constituit acidam. Causa itaque explicata acidae acrimoniae, est defectus alcali volatilis oleosi, liquoris gastrici & bilis, atque viscosi.

§. IX.

*) Vid. Celeb. RIDIGERI, Praeceptoris venerenter pieque colendi, Program. de magno & necessario Chemiae uniuersalis in Physiologia usu. Lipsi. MDCCLXII.

§. IX.

Symptoma per causas explicatum, quid sit, illustratur.

Quod verum est de ratione causas explicandi, idem valet de explicatione symptomatum per causas. Symptomata nimirum per causas explicare, est monstrare mixtiones, quibus latent agentes virtutes, modum agendi, & ex illis symptomatum reddere rationem. Differt quidem hoc a priori, ut primus effectus a remotiore. Ibi enim ab effectu primo, hic vero a magis remoto ad causam concluditur. Symptomata namque sunt effectus remotiores causas. Disquisitione haec ad causarum ducit inventionem, & inde maxime necessaria est. Prior admodum est facilis, sed fere nunquam in artis medicae, ad debellandum humani corporis dirum morborum agmen, exercitio occurrit. Aegroti enim, quae sentiunt fabulantur, phaenomena & effectus morborum narrant, ex quibus Medicus essentiam morbi probabilem, & ex hac denique causam deriuat. Inuenta morbi causa ac essentia, inuersa ratione, nempe a causa ad effectum, concludit, quae causa tandem vera est, certa & adaequata, si omnes morbi effectus ex ipsa intelligi, deduci, & modus agendi ostendi potest. Eodem modo agit Medicus in explicando per causas symptomata, ita tamen, ut ex inuenta causa ratiocinetur, miscelas earumque naturam ac indolem indicet ac probet. Exemplo id monstrabimus. Dysenteria laborans narrat frequentia: Tormina, excretiones aluinas creberrimas, cum dolore scindente, post excretionem fecum aucto, ita ut ipsa intercipiatur excretio, i. e. cum tenesmo fiat; feces esse cum striis cruentis mixtas, cum aliquali sanguinis profluuiio. Haec omnia ex causa proficiscuntur proxima, quam nunc disquirendi animus est. Primum, quod inde in censum venit, est

C 2

causa

caussa praedisponens, quae plerumque atra est bilis, quae potissimum in acrimonia acida rodente sulphurea, vna cum tenacitate humorum, persistit. Huic accedunt causssae occasionales, nimirum insignis ingeritur copia alimentorum crudorum, e. c. poma cruda, cereuisiae recentiores non rite fermentatae, quae materiam peccantem mirum in modum augent. Porro transpiratio ab aere nocturno frigido humido supprimitur. Hinc talis enascitur virium concursus, qui causam sistit proximam. Acrimonia enim composita per vires iam iam labentes eliminari non potest. Increscit ideo haec materia per alimenta atque aërem; retinetur in corpore, & per metaphematismum, vbi materia minus cocta ad colatoria materiae peccanti similia pellitur, ad intestina defertur. Essentia igitur morbi consistit in impedita excretionem materiae perspirabilis, & quidem indolis singularis, & in digestionem a crudis alimentis laesa. Causa proxima est defectus virium, quae efficiunt nempe, vt crudae atque fermentantes materiae subeant coctionem, & acre perspirabile per cutis subtilissima vasa, quae exhalantia dicuntur, insensibili ratione eliminetur. Id vero, quod talem inducit virium defectum, oppositum sit necesse est. Quapropter materia peccans recte dicitur acre rodens volatile, simulque cogens sulphureae indolis, quod ex phaenomenis iam narratis elucescet. Materia enim, quae dolores creat, acris sit necesse est; quae vasa erodit, rodens; quae ad cutem defertur, volatilis; quae ad intestina per metastasin mouetur & deorsum excernitur, cogens; quae in sanguinem & bilem agit, sulphurea; quae excretionem simul deorsum impedit, expandens & constringens. Verum ergo est, talem adesse materiam peccantem. Virtus autem quae simul expandit & cogit, & rodit, in sale marino volatili reddito delitescit. Naturae enim est mineralis.

neralis, hinc cogendi vi praeditum. Volatilem indolem aucto ab igne, qui causa est omnis volatilis & acris, ducit. Quod vero ad originem huius materiae peccantis attinet, creari nequit, nisi maxime agiles ac liquidissimae sanguinis, fluidi neruorum, atque lymphae partes dissipentur, quia hae omnes excretiones expediunt & acre expellunt. A naturae enim sapientissimo auctore haec lex in humano corpore sancita est, vt blandum perpetuo coërceat acre, acre blandum, & inde acqulibrium virium enascatur. Blandum oritur a viscoso, & acre ab igne. Indolem blandam fouet nerui & lymphae, bilis acrem, & coniunctam vitae thesaurus, sanguis alit. Fusius haec tractare paginarum angustia non permittit. Progredimur itaque ad *signorum* contemplationem.

§. X.

Signum morborum definitur.

Signum ex collectione plurium phaenomenorum, sensibus obuiorum, modo per causas intellectorum, quae rei naturam monstrant, enascitur. Vnum vel alterum phaenomenon signum neutiquam sistit. Nam vnus effectus plures dantur, i.e. esse possunt, causae, & mediante signo certi quid de natura ac indole rei, de qua sumitur signum, est eruendum. Obuia vt sensibus sint phaenomina, rei ratio postulat, quia alias mens ratiocinari minime valet, & de absconditis nil certi cogitandum, sed coecus per caliginem palpat. Certi quid deducendum est; nam de signis morborum agitur, & probabilis conclusio nullius est momenti, nullamque fert utilitatem ac vsum. Id quod scopus signorum luculenter monstrat, qui nempe in eo consistit, vt distincte & certe perspicere valeamus existentiam, naturam ac indolem rei,

quae phaenomena, signum exhibentia, praebet. Hinc phaenomena per causas sunt intelligenda, quoniam modum existentiae ostendunt. Sic colligi Medicus phaenomena, quae nil aliud, quam symptomata sunt; disquirat, iudicat, & ex his signum rite format, eo fine, ut inde essentia morbi, & proxima causa appareat, quae tandem, qua ratione, quibus auxiliis, an diaeteticis, an pharmaceuticis, an chirurgicis? deficientes restaurandae sint vires, atque imminuendae excedentes, indicant. Quapropter probabile signum locum minime habet. Quotidiana experientia satis superque assentitur. Sit hoc: quidam expuit sanguinem floridum spumescens. Videtur vitium in pulmonum laesione esse quaerendum. Probabilis est conclusio. Sed inuestigandae sunt causae occasionales & praedispicientes. Aeger corpus vehementer mouendo sanguinem ad orgasmum concitauit: non multo post vinum larga in copia ingerit: cantando, pro vitae ratione, saepius commouet pulmones ac intendit: Venerem exercet immodice, in iracundiam procliuis est. Omnia haec simul sumta signum constituunt certum, quod a pulmonum laxitate & sanguinis motu fermentescens, qui *diathesis phlogistica* audit, pulmonum laesio & sanguinis eruptio nata sit. Effervescentia euolutionem ignis producit, qui expandit, rarefacit, celeritatem motus largitur, & solidorum imminuit nitum. Inprimis ammoniacale oleosum increfcit, quod gluten fibrarum, materiam fibrarum conformandam, resoluit, quae resolutio tandem causa est laxitatis. Vina ignescens principium larga copia inducunt. Iracundia acrimoniam, biliosam inprimis, nempe ammoniacale oleosum, causam putredinis, insigniter euoluit. Cantatio pulmonum fibras expandit & contractionem infringit. Hinc solidorum laxitas & inprimis pulmonum. Venus immodica solidorum destruit robur. Ni-

hil

hil enim magis infensum est nervis, quam feminis nimia excretio. Semen enim ex sanguine & lymphâ in minimis atque tenerrimis vasis separatur, qua ratione itidem fluidi nervi secretio perficitur, nimirum ex sale vitali sulphureo sanguinis, & sale vitali mercuriali lymphæ in compositum redactis, fluidum nervorum cerebralium & motoriorum enascitur, ipsaque feminis mixtio. In nervis vero omnis solidorum delitescit virtus ac robur. Laesis igitur nervis solida quoque laedantur necesse est. Praeterea nervi sanguinis motum intestinum atque humorum coërcent, & indoli sanæ convenientem reddunt. Destructo itaque nervorum robore, excessus motus intestini necessario sequitur. Excedente motu sanguinis intestino causa diathesis phlogisticae, quæ ignis est, perniciosissimo ac rapidissimo in motu constitutus, magis magisque generatur ac increfcit. Sanguis his ex causis vehementer commotus atque ebulliens, nititur & abit in locum minus resistentem, nempe in pulmones relaxatos. Cedunt hi sanguini copiosius irruenti, & quia valide resistere nequeunt, & sanguinis regressum expedire, rumpunt denique vasa, & sanguis spumescens floridus prorumpit, & per os eicitur.

§. XI.

Signa sunt vel anamnesticæ, vel diagnostica.

Signa morbi naturam varia ratione ostendunt. Morbum proxima sistit causa, ex plurium causarum concursu enata. Ex causis variis essentia & morbi natura definitur ac intelligitur. Signa igitur esse diversa iam patet. Alia enim causas morborum prædisponentes, ipsamque causam proximam ostendunt, alia externas, siue occasionales. Haec appellantur *anamnestica*; illa *diagnostica signa*. Vtrumque cognitum

gnitu est necessarium. Quemadmodum enim sine causis occasionalibus, praedisponentes nunquam tanta possunt capere incrementa, ut exinde causa proxima, ipseque oriatur morbus; eadem ratione signa diagnostica sine anamnesticis esse neutiquam possunt ac perspicui. Diagnostica essentiam morbi varia ratione demonstrant. Vnde eorum iam iam apparet necessaria cognitio. Constituit vero anamnesticum signum, series phaenomenorum, sensibus obuiorum, modo per causas intellectorum, quae causas occasionales, & series mutationum, quae praedisponentes causas; atque, quae proximam causam, ipsamque morbi essentiam indicant, signum diagnosticum. Differunt haec inter se ita, ut illa statum praegressum, haec praesentem comprehendant. Id, ex quo res ducitur, est causarum notitia. Nisi enim perspicias vires causarum occasionalium agentes, doctrinam de temperamentis atque praedisponentibus causis causalem, insuperque idiosyncrasias, quae ex congestionibus versus quaedam viscera ac organa elucescunt, dignoscas, certissime cuncta te fallent, & ex omnibus, quae vides aut audis, phaenomenis, verum nunquam formare valebis signum. Quid iuuabit scire, nonnullos e. c. coelo aestuante lassitudinem, respirationem anxiam ac appetitum prostratum pati? a potu calido, aromatibus, vinis itemque adustis, sentire molestias haud exiguas? hyme vero & coelo frigido valetudine perfrui? Scire tuum nihil erit, nisi scias agendi modum, & dispositionem subiectorum, modo per causas. Scientiam enim in aegrorum salutem conuertere, recta cum ratione fieri non poterit. Coelum aestuans igne abundat nobiliori, quem aethera vocant, qui distendit, rarefacit, & causae caloris excretionem promouet, imo facit. Potus calidus, aromata atque vina idem praestant, sicque solidorum infringunt robur, seu laxitatem indu-

inducunt. Frigidum contra coelum viribus abundat nifum a peripheria ad centrum facientibus, seu cogentibus. Frigus enim oritur, quando fluidum densum in forma densa protruditur. Hinc solidorum contractionem impedit, renifum & attritus auget, & excretionem subtilium magis impedit. Haec seriem mutationum sistunt, quae causas occasionales ostendunt. Quaecunque itaque corpora his laeduntur causis, relaxata, penuria acris vitalis principii laborantia, aut rigida, sicca, atque igne euoluto, vt ita dicere liceat, scatenia sint necesse est. Ratio ex iam dictis patet, nempe sine dispositione in corpore praesente, causae externae in sensus incurrentes effectus creare nequeunt. Prior dispositio phlegmaticis, altera cholericis propria est. En igitur seriem mutationum, causas praedisponentes sistentem! Quibus cognitis atque rite perspectis, facili negotio defectus virium quarundam, causam constituens proximam, & ipsa morbi essentia erui potest. In casu priori nempe morbus est laxitas, & defectus virium, quae acris principii vitalis, quod in sanguine & bile potissimum delitescit, secretionem faciunt, causam definit proximam negatiuam & positiuam, seu materiam peccantem abundantia virtutis glandularum folliculosarum, i. e. deficit bilis acrior, & mucosum seu viscidum pellucidum abundat, quod per se inducit laxitatem, implens solidorum interstitia, & facile cum principio inflammabili in pinguedinem abit, & sic eo magis relaxat; omne denique inuoluit acre, eius infringit actionem, & sic efficit, quo minus viscidum resolui & humidum superfluum exsiccare, eliminari atque expelli possit. In cholericis inuersa est ratio. Nam in rigore & siccitate morbus, & in defectu vitalis blandi principii sanguinis atque humorum causa proxima negatiua persistit, & in acrioris abundantia positiua seu materia peccans, i. e. viscidum mucosum minus secernitur, & bilis acrior cum

HIX 2

D

viscido

viscido opaco, seu glutinoso, copia excedit. En ergo signum diagnosticum!

§. XII.

Signi prognostici notio suppeditatur.

Ambo haec recensita signa, relata inter se ac combinata, adiecto cum symptomatum criticorum & perniciosorum discrimine, aliud constituunt signum, quod *signi prognostici* nomine venit, & quod nihil aliud est, quam id, quod morbi ostendit euentum, an in mortem, an sanitatem, an alium in morbum terminetur. Iudicium ex istis rite formatum nuncupatur *prognosis*. Dum enim Medicus rationalis anamnestica & diagnostica signa, nec non symptomata critica atque morbosa, inter se confert, ac aequo perpendit animo, iudicat, an ex toto, an ex parte, an minime aeger sit superaturus morbum, i. e. iudicium fert, de virium vitalium erga vim morbi relatione, an priores sufficiant reportare victoriam, nec ne? Rei itaque decisionem facit virium vitalium magnitudo. Verum si hoc est, sequitur, ut eas dignoscat atque intelligat Medicus praefagiens. Quanta vero existat vitae vis, symptomata critica docent, & quanta morbi vis, diagnosis vera. At enim vero haec omnia, etsi recte, acriter, imo optime sint affecuta, minus sufficiunt ad certum exinde formandum de morbi euentu iudicium, nisi & aegri diaeta & medendi ratio sint perspecta. Vires enim rerum medicinalium, apta earum applicatio & vitae ratio intelligi debent, quia alias fieri non potest, quin sciat Medicus: an vitae vires augeant, & perniciosas imminuant, nec ne? & an virium actionum, quae auxiliis pharmaceuticis insunt, actionem intercipient, aut expediant, aut ex ipsis incrementa capiat morbus, i. e. an referri possint ad aegri statum & conveniant, nec ne?

obliv

1

§. XIII.

§. XIII.

*Symptomata; quomodo fiant signa prognosticā
vera, monstratur.*

Symptomata constituunt signa, ex quibus potissimum formatur prognosis, id est quod iam monstrauiamus. Iam reliquum est, ut & ostendamus & comprobemus modum, quo symptomata signa prognostica vera suppeditant. Patet ille patenter ex iam propositis, nimirum symptomata, quae rationem virium vitalium erga morbi vires indicant, sint per causas explicata. Quod enim valet de genere, idem & verum est de specie. Obiici quidem posset: multa praedici ex experientia, ut loquuntur, & euenire. Eueniunt interdum casu fortuito, sed vere dici nequeunt. Alias perpetuo ut exitus respondeat, actaque probet, necesse est. Verum enim est, cuius contrarium nec affirmari, neque demonstrari potest. Empirici huc vel illuc sub his illius circumstantiis a re quadam aliquid factum esse, viderunt vel obseruarunt, quo nomine experientiam insigniunt, iam colligunt, semper id euenturum esse. Sed egregie falluntur. Experti si essent, fuisset certum. Nam experientia est obseruatio recta cum ratione instituta, i. e. ratio cum reddi potest, cur & qua conditione hoc vel illud accidit. Finge, in quodam morbo soporoso cordis & arteriarum actionem, ceu pulsus, deprehendisse fortem, aucta cum febre, & aegrum superasse morbum: iam opinantur talem pulsus rationem, cum aucta febre sociatam, in iisdem morbis signum praebere bonum. Sed praeter spem & opinionem res aliter accidit. Aeger tali laborans morbo, iisdem signis, moritur. Quid inde? Signa non decipiebant, sed praefagiens decipiebatur ignorantia. Priori enim in casu obstructio in encephali vasis, a lentore viscido oriunda, morbum constituebat. Hinc pulsus fortis, aucta cum febre,

febri, optimum constituebant medicamen, efficiendi solutionem morbi. Altero vero in aegro, stasis inflammatoria faciebat morbum. Quid ergo magis inimicum esse potuisset viribus vitalibus, maiusque morbi incrementum creare, quam haec symptomata? Sequebatur necessario plenaria vitae destructio, siue aequilibrium virium mouentium ac sentientium tollebatur, i. e. actio neruorum vitalium, ex toto. Dubitatione itaque omni maius est, symptomata eo modo suppeditare signa prognostica vera, quando per causas sunt explicata, & aliter nunquam. Quo tamen minime negamus, necessitatem aliquando vrgere posse, vt dubium formetur praesagium, quod vero falsum nullus dicet.

§. XIII.

Conclusio.

Demonstrauimus itaque pro virili nostra, & ex rei natura ac indole atque exemplis, quantum chartarum permisit angustia, illustrauimus, symptomata, per causas explicata, tantum sistere signa prognostica vera. Quibus quaestio, quam Specimen hoc in fronte gerit, facili negotio solui potest. Opposito enim altero, vt vero monstrato, alterum verum esse nunquam potest. Ergo symptomata, per causas non explicata, minime esse possunt vera signa prognostica. Quapropter colophonem iam addimus Specimini huic nostro, pedemque figimus. Artium salutarium gnaros atque peritos, vt de his laboribus nostris, quamuis exiguis & tantorum virorum ingeniis indignis, beneuolum ac aequum ferre velint iudicium, etiam atque etiam rogamus.

So giebt man Dir, mein Freund, nach angebandtem Fleiße,
Den Du der Heilungskunst, bey jener trüben Pleiße,
Stets ganz gewidmet hast, im holden Saalathen
Den prächtigen Doktorhut. Hast Du ihn längst verdienet,
So sollst Du nun damit geschmückt in Zukunft gehn.
Wergieb daher, wenn sich mein Kiel voritz erlähnet,
Und bey der Freundschaft Band, das Dich und mich verbindt,
In wahrer Redlichkeit den frohen Glückwunsch schreibe,
Der durch des Höchsten Huld gewiß an Dir befeibet:
Leb sonder alles Weh, weil Kranke um uns sind,
Nicht eher nahe sich Dein einstiges Erblaffen,
Bis Kinder unsrer Zeit einst grau die Welt verlassen!

M. Johann Augustin Köselig.

V I R O
PRAENOBILISSIMO, CLARISSIMO, DOCTISSIMO
AMICO IN PAUCIS SVAVISSIMO
MEDICINAE CANDIDATO DIGNISSIMO,

FAVSTA QVAEVIS APPRECATVR
IOANNES IACOBVS BEHRENDT,

LVBICA HOLSATVS,
LITERARVM DIVINARVM CVLTOR.

Accipe, quod tenui carmen modulatus aena
Ille tuvs quondam gratus amicus habet.
Sunt veris flores, qui tot tibi munera spargit;
Sunt etenim violae, quas tibi dar calamus.
Hisce meum decoro carmen. Quid dulcius vlli
Quam violae flores? Cur? Quia ver peperit.
Galenii lauru cingit te docta Minerva,
Palladius qui tv semper alumnus eras.

D 3

Hippo-

Hippocratis Celsique patrum, diuinus Apollo,
Vt faueat coeptis comprecor ille rvis.
TV quoties natale solum, dulcedine plenum
Laudas, non poteris non memor esse mei.

Monsieur,

Allez où la gloire vous appelle. Allez prouver aux Sçavans de Halle que vous êtes digne Fils d'Esculape, & que vous méritez les honneurs dont on a coutume de couronner des connoissances aussi solides & consommées, que celles que vous vous êtes acquises en fait de Medecine. Allez remporter les suffrages de tous ceux qui vous entendront soutenir Votre these, témoignage authentique de Votre application & de Vos lumières.

Mais permettez moi en même tems, MONSIEUR, qu'en vous voyant monter au degré d'honneur dont on va vous décorer, je vienne vous paier mes hommages, en vous felicitant de l'heureux succès qu'ont eû Vos travaux literaires. Jouissez à jamais de leurs fruits & goûtez tous les avantages que donne le vrai sçavoir au dessus du vulgaire. Favori du Dieu d'Epidaure, soyez le secours des malades & la terreur du Navonnier fatal, Caron.

Heureux Mr. Votre Père, nôtre vénérable Prélat, qui chérit en vous le Fils le plus accompli! Heureux Vos amis, aux quels Votre conversation est également agréable & instructive! Ayez la bonté, MONSIEUR, de m'en faire profiter aussi à l'avenir, & soyez assuré que je suis avec un attachement inviolable

Monsieur,

a Zerbst,
ce 29me Juin,
1764.

Votre

très-humble & très-obéissant Serviteur

Polycarpe Ehrenfried Reinboth.

Mon-

Monseigneur,
mon très-cher Frère,

Si je ne vous aimois pas tant que je le fais, j'aurois balancé à vous donner ce témoignage public de la part que je prens à toutes Vos prosperités. Mais enfin, je trouve qu'il n'est point juste que le moindre scrupule me charge d'un air d'indifférence pour l'acquisition de Votre nouvelle dignité, qui me donne la plus grande joie du monde. Vous allez, *mon très-cher Frère*, vous présenter à une des plus illustres Universités de l'Allemagne, pour y remporter le prix de Vos talens & de Vos études, & moi je suis déjà parti où mon destin m'a appelé. O malheureux que j'en suis! mais fois, que je me vois réduit à l'impuissance de vous voir en personne & de vous féliciter de bouche: j'ai pourtant recours aux lettres, comme vous voiez, pour m'acquiescer d'un devoir, qu'exige une affection véritablement fraternelle & inaltérable. Sensible, autant que je dois, au prix de l'amitié sincère, que vous m'avez toujours témoignée, & incapable de l'oublier jamais, je suis persuadé, *mon très-cher Frère*, que la satisfaction, que j'ai de vous appartenir, ne vous fera nullement douter de l'intérêt que je prens à Votre heureux avancement, & que je n'ai pas besoin de vous le prouver par de longs discours inutiles. Ainsi je me contente de vous présenter les vœux que je fais pour l'accomplissement de Votre bonheur, dont je trouve le présage le plus flatteur & le plus assuré dans la récompense de Votre application & de Votre vertu.

C'est dans ces sentimens, *mon très-cher Frère*, que, malgré notre éloignement prochain, je ne cesserai jamais de m'intéresser infiniment à tout ce qui vous regarde, & de mériter par-la la continuation de Votre amitié. Je suis avec un attachement inviolable

Monseigneur,
mon très-cher Frère,

à Lubec.

ce 2me Juin 1764.

Votre
très-affectionné Serviteur
& très-fidèle Frère

Jean K.

ERNE-

ERNESTVS DANIEL KLVGE

SACR. LITTERAR. CVLTOR,

FRATRI SVAVISSIMO

IN ALMA FRIDERICIANA
LAVRO AESCVLAPII

DIGNO VIRTVTIS PRAEMIO SOLLEMNITER REDIMITO

S. P. D.

DE FRATRIS OPTIMI ORNAMENTIS MAGNOPERE GAVISVS.

Permulta colloqui tecum, SVAVISSIME FRATER, & diei huius sollempnitas suadebat, & ipse meus in TE amor, qui omnibus ostendi partibus nunc debet potissimum, magnopere postulabat. Sed qui antea nostris in sermonibus fueram multo loquacissimus; (luber enim ingenua quadam arrogancia profiteri) videor mihi iam nunc, vbi campus datur longe amplissimus, veluti pudore quodam subruslico, conticescere, neque plura sane proferre, quam quae iam dicta, dicam, haesitata sunt. Neque enim gratulari TIBI audeo, neque significare laeticiam vberius, qui ita sum impense lactatus, vt neque modus rei sit futurus, neque finis, si earum numerus incundus optimarum voluptatum, aut effingenda imago esset. Ita profecto, qui TIBI videbar aliis in rebus omni officio satisfacere, mihi ipsi non satisfacio. Sed vnum mihi sane relictum est genus sermonis, quo semper ego quidem vehementer sum delectatus, & ipso hoc tempore, quo disiuncti sumus, maxime delector; illud, inquam, quod nostri amoris declaratione, aut commendatione, continetur. Est enim hoc eiusmodi, vt, etiamsi verba deesse videantur, ostendere illud quidem sufficiat, me, neque in illa ipsa caritate, neque in hoc communi gentis nostrae gaudio, quidquam cuiquam concedere. Maeste igitur, *amantisime Frater*, maeste summis illis atque egregiis ornamentis! Maeste summi Dei numine atque praesidio! Maeste prosperitate perpetua, ac perge porro, quo iam diu contendisti, ad palmam, quam praeclarae TVAE virtutes, & in diuina Aesculapii arte exantlati labores, TIBI mox in manum dabunt. Sic enim habeto, tot tui, quotcunque nominibus de TVIS ciuibus bene merearis, summa cum laude decretas staturas fore. A me vero haec velim expectes magnopere, quae sunt fratris TVI studiosissimi, & quibus demonstrari possit, meum in TE amorem non vulgarem esse. Vale, & me, quod omnino facis, etiam atque etiam ama. Dabam Athenis Plisensibus ad d. 29. Iun.

A. P. C. N. MDCCLXIII.

01 A 6530

ULB Halle

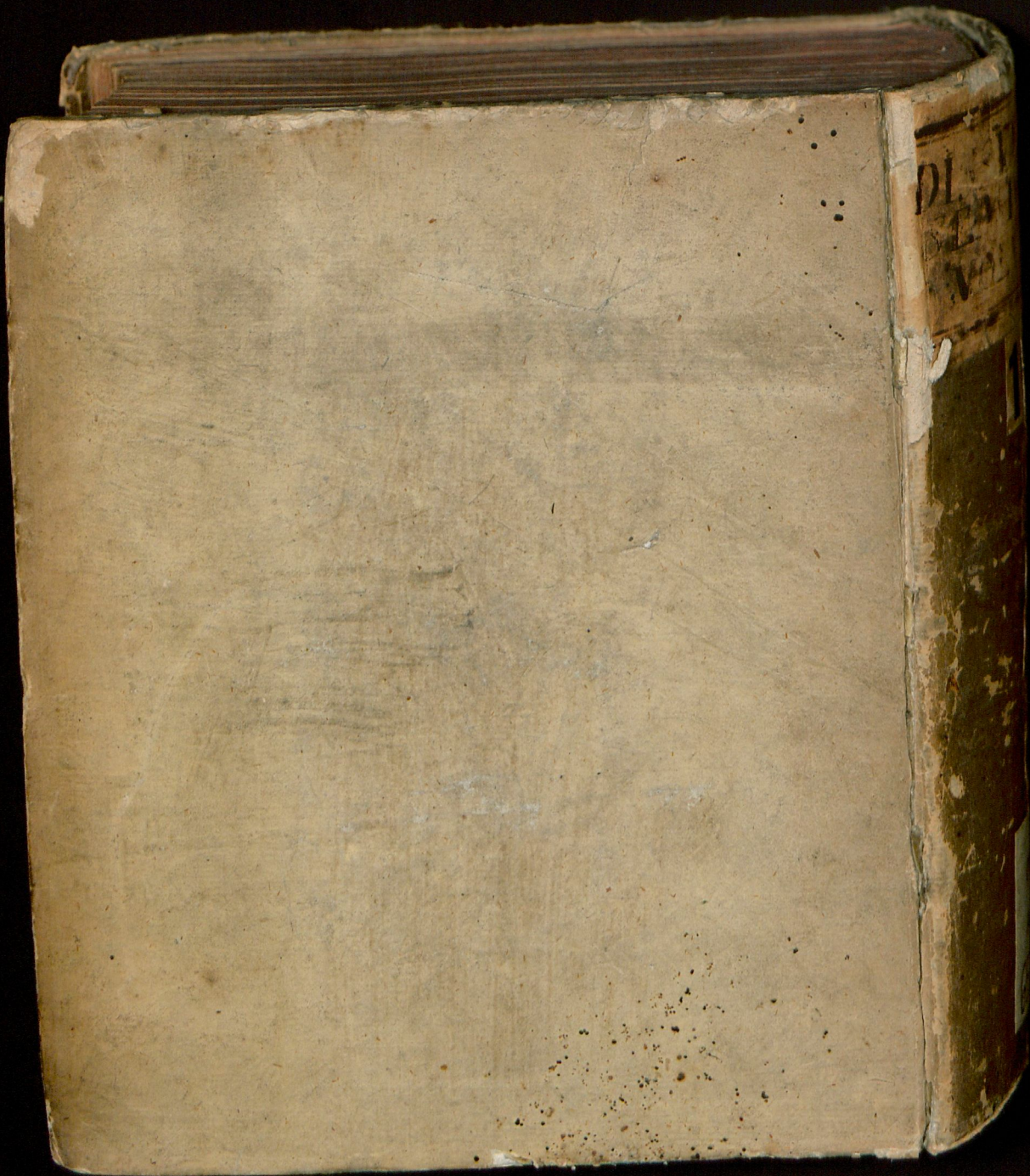
3

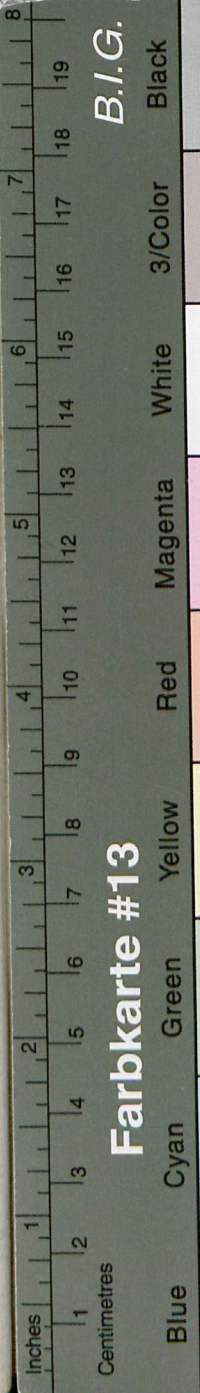
002 928 71X

W18601 72

QVAESTIONEM:
SYMPTOMATA
 PRUSSAS NON EXPLICATA
 VERBA ESSE PROGNOSTICA
 MORBORVM SIGNA?

OPTIMO MAXIMO AVSPICE
 ET
 ACADEMIAE GRATIOSO MEDICORVM ORDINE
 PRAESIDE
 JOHANNIS, EXCELLENTISSIMO ET EXPERIENTISSIMO
JOHANNES ELIA BÜCHNERO
 VIRI ROMANI IMPERII NOBILI,
 REGNI PRUSSIAE REGIS A CONSILII INTIMIS,
 PHILOSOPHIAE NATVRALIS PROFESS. PVBL. ORDINARIO,
 MEDICAE SENIORE ET H. T. DECANO SPECTATISSIMO,
 ACADEMIAE ALVMNORVM EPHORO,
 SOCIETAT. SCIENTIAR. ANGLICAN. BEROLINENS.
 ET MONSPELIENS. SODALI,

HONORIS IN ARTE MEDICA HONORES
 CAPESSENDOS
 ACADEMIA REGIA FRIDERICIANA
 DIE VII A. R. S. MDCCCLXIV.

H. L. Q. C.
 PVBLICE VENTILANDAM PROPNIT
 AVCTOR
JOHANNES DANIEL KLVGE
 TREMONIENSIS.

MAGDEB. LITTERIS IO. CHRISTIANI HENDEL.

